

¿KÁBI'E UGÁN KI KÁBI'E MAHÉR RUPÓRIN?

Mudulu 1

IMPULSO
Guanajuato

Miguel Márquez Márquez

Úr'unde' ndi Guanajuato tangwín teréh úbo's ráts'oro taréh énuts'es - taréh úbo's ráts'oro sánzeb égas.

► GUANAJUATO SEGURO

Lic. Antonio Salvador García López

► CALIDAD DE VIDA

Lic. Diego Sinhue Rodríguez Vallejo

Lic. Diego Sinhue Rodríguez Vallejo

Secretario de Desarrollo Social y Humano

MVZ. José Gerardo Morales Moncada

Encargado de Despacho de la Subsecretaría de Administración e Inversión

Lic. Miguel Ángel Morales Abonce

Director del Fortalecimiento de Capacidades para el Desarrollo Humano

► ECONOMÍA PARA LAS PERSONAS

Lic. Guillermo Romero Pacheco

► GUANAJUATO EDUCADO

Ing. Eusebio Vega Pérez

Sra. María Eugenia Carreño de Márquez

Presidenta de DIF Estatal

Ing. Fortino Hernández Becerra

Encargado de Despacho de la Subsecretaría de Planeación y Operación para la Organización

Lic. Víctor Edmundo López Muñoz

Coordinador de Atención a Grupos Vulnerables

Lic. Martín Aurelio Diego Rodríguez

Director de Comunicación Social

Kíni richhihr man'í ndi éna éma pá nant'é rána rarú kábi'e éna richhihr tís'a', úrir ná'ir úrehn be úna utshá. Ki Guanajuatore rinhí úkhar utshá. Rinhí ép'o pá má mapé richhihr rána raga'r pá úrir ráp'or kí pá má rána ná'i ranhú íri'r naká ndi úrir éku' Guanajuato mú'os ki káne ndi úri kíni richhihr utshá ma ratshé.

D.R. GUBIERNU NDI GUANAJUATO

ISBN: EGÁ PU ETSHÁ

Proyecto

Parque de Innovación De La Salle Bajío

Material

Rodolfo Guerrero García, Universidad De La Salle Bajío

Gráficos e Imágenes

Manuel González Zavala, Universidad De La Salle Bajío

Diseño de Cubiertas

Estefanía Ramírez García

NÁNT'A ÚR'U NDI URÁ ÚRI ÍRI'R KI ÚRIR ENDÉ ÉKES

Bajír mánirk'un ki bajír írurk'un

Kíni modelo éna úmahu' ndi kábe' rána man'í nábe, má ní íri'r kí man'í ndi éma má í'e rákhar. Énu-hu' ndi éku' úrir urá rápi ndi ni i'áhn márhe pá úr'unde' rána man'í íri'r tatshá. Eje ndi pá úrir íri'r naká, éna éma pá mapé úrir ránar man'ísibur ratshá, namhúts kí urá rápi, ná'i rána nánkha'r man'í ráp'or sé írur o me mánir ki ránar man'í náts'ah.

Ijiékre kína úrir í'an'e ndi Guanajuato egá pá ína atón, ijiékre kína súka'rhú' pá ína írir rákahu'. Man'í ndi kíma ínkhá ní i'áhnro'. Man'í ndi úr'ende' ki úrir urá épi etshá éna íri'r éreh, ná'i urá épi úrha érhan, nánt'a ránzo ukharín ndi sá' íri'r agá.

Púr ígo'r, asék ndi íri'r kí'ührín ndi kíni programa ndi Impulso ndi Desar'oio Sosioedukatiboa, nánt'a programarí ána má ná'i úrir agéts pá ijiék, pá bánhor ki pá ndi ét'e ránzo, kumu ndi úrir Guanajuato mú'os pá ná'i rána urá rápi nehé rána nat'úr, man'í ndi ephá ki ndi rinhí ékhar.

Kíni rinchhihr ndi kán'a egá' ána aségun kabí'e nánt'a nánk'uh ínan kurí úwan pá anún k'ágo'rgun ki

kabí'e ugán, kabí'e nínan man'í rus-thán pá nant'é ránzon, kabí'e nínan úrir rakésin pá nínan man'í rupórin ndi súgata' ku'ós ében, purmhé' ndi ét'uhn ninarin nánt'a plán rutshán pá be úrir ránar íri'r naká kumu ndi bajírin ki úrir ndi ránzo úza' egá.

Chí kíni úba' man'í nánt'a satí utsháhn, man'í síbur tikán utsháhn pá mahér man'í ndi súgata' ínan upórin ki pá íri'r tikán. Ndi sá' úrhon man'í utshán anún man'úri'o sá'táteh ndi tikán tutsháhn ki man'í ndi úrir tuserin sá utín, ijiékre kína úrir kíkes pá ndi impulso ndi nant'é Desar'oio Sosioedukatiboba, ki man'í ndi utsháhn banhor ki ndi man'í éku' súgata' ébe tapór.

Úrir ndi nánt'a ránzo egá man'í etshá ki egá úrir urá épi man'í, tikán Guanajuato katá úgin utsháhn kábe' ndi é'i, ndi úri urá íri'r ki úrir íri'r ékes, márhe éma ki man'í ndi éku' úrir urá épi etsháh. Kaúj nábi ungwáhsk pur ndi man'í síbur ichháh, índisakhark pur ndi Guanajuato íri'r tángweh, úrir rinhí akhé'rb ki man'í síbur ána ákhar pá úrir ána úrehn takí, purmhé', bá-na'i, ndi nánt'a Guanajuato márhe áwa ki pá úrir ní íri'r taká.

**Migél Márkes Márkes.
Úr'unde' ndi Guanajuato tangwín**

Ndi pú nimbo úb 'b

Ésekhu' ndi íri'r kí'uhrin ndi kíni ri-chhíhr éna éma kabí'e ndi richhíhr ní-sa'n.

Kíni richhíhr tipán modulos ma éna égits pá ma ána amhágun kabí'e berinhí tikán u'án ki kíni richhíhr úran kína kit'éts

Kíni pu éna ma inan nimbo úb 'bun pa tínan anún kabí'e ínan tshé ipán, atsegún maní ndi satí ínan útan ki sígí'en utsháhn.

Kíni urába modulo, má tikán kurí úsa'bun pa íri'r tikán. ¿Kabí'ergun, kabí'e ugán?, ¿Úmahú' mahér íri'r nínán nikán?

Ndi nánt'a enfóke íri'r kurí úwa, pa tínan apán kabí'e ugán, ínan áman kabí'ergun, kabí'e bajírin ki ndi Ránzo.

MÚDULO 1

I'ehu' ki í'e ugá'hu'.

Man'í ndi ná'i atsháh:

Tshá námbih rinhí kurí úwan pá
úta'n man'igo'o ragésgun pá íta
iri'r nikán, bajírin ki ná'i úrir ndi
ku'ós Ranzon.

¿K'árohu'?

Kane ndi i'e atshá:

Ni ta'n grupu rutshán kó'o úrir ndi
erhé úrha' érhan pá majár ikáuhu',
bajírin ki Ranzo ná'i íri'r nikán.

Kíni richhír nant'a dibúju itshá kábe' ndi ijék í'ek. Ni má singwihme kábe' ut'é dibúju íh ; palamás tshá ir man'igo'o ki'i nabá.

Bánhor úrhu' ibábo.

● ¿K'ágor'ogo' bánhor?

● Nánt'a rinhí íri'r ibá ndi ná'i úrir egá. Sikhá me ibá ¿man'íran ná'i síndi'rme?

● ¿K'ágor'ogo' úrhan érhan?

● Nánt'a rinhí íri'r ibá ndi bánhor.

● ¿K'ágor'ogo' éndir eskuélar?

● Kó'o ndi rinhí o ití bánhor ráp'or o tshá ratshá.

Ma'í ndi ekipo kuri etsha'b

● ¿Ndi kíku ugán man'igo'o ná'i bajírin ni énkhangun?

● ¿Kó'okha'o rinhí o rá'in ráp'or ndi ku'ó Ranzon?

● ¿Kó'onkha'o majár rupórin pa ítan íri'r nikán?

Kíku isáre man'i ndi rinhí ndi kuri ebá.

● Rinhí pa ús 'ni'n.

● Ná'irgun tiáhn'in.

● Kábi'e mán'ih í'e.

● Mapá bajírin ndi nt'a lúgar ugáhu' ereba' timéh'rín ki éreba' ti'érin ki majár ná'i nikéch'in.

URHAN 2

Man'í ndi ena etshá.

Man'í ndi atshá:

Turúnhe kó'onkha rinhí ítan íri'r pa
kágun, pa bajírin ki pa na'i ku'ós
Ránzon.

¿Man'igo' rúkharin pa ítan márhe ráman?

Rinhí pá tshá kuri úwan:

● ¿Kó'onkha'o úrehn si'ahnme?

● ¿Kó'onkha o itan i'ahn ki man'iran?

● ¿Kó'onkha man'i rúkhar pa ítan marhe ráma?

● ¿Kó'onkha rúkhar pa ítan marhe ráma?

Man'í ndi úntho utshá.

¿Man'igo' o ragésgun ndi ku'ós Ránzon pa ítan márhe ráman?

NDI SÁKHARK NDI KÍNI ÚBO'

Ndi sákhark ndi kíni ubo', pur ndi ni man'í mapé époj.

Man'í taréh sugogus ki ndi éses, énu' kánenkhare úmbo,

Kanenkhare kúnu' ki ndi ubo' niji inch'I mahás kindér ni mapé,
Ki ndi úrir níji nánt'a íru ndi kaúj ni end.

Ndi sákhark ndi kíni úbo', púr ndi nimán'i mapé époj.

Suka uboj ki ndi tsha ruba' turéhr ki úsa é'o, ujó ki rúnch'i

Martío, síma'n ígor, kuri ebéts, ki ndi namb' pha e'áuj.

Ndi sákhark ndi kíni úbo', pur ndi ni man'í mapé époj.

Ruído époj ki mapé richhihr úran, i'e be runí mapé,

Ki man'í ndi kurí úwa éma nána, nájí, ur ki mápa nánk'uh utsháh

Nánk'uh ndi kimba' ndi iro' íru ndi kaúj ni end .

Ndi sákhark ndi kíni úbo', pur ndi ni man'í mapé époj.

Nakú uwoj pa majár ét'u ki nahí énk'in, ndi ét'u éndi

Mahá' ubo' ki ndi kuri ibuse'ihs, éndi

lámar sunga,

Ubo' ndi ún'e bénza'n, émbo síncchi's, ki

úbo' ún'e mapé,

Ki út'os, ut'é kalle ki ut'é patio.

Ndi sákhark ndi kíni úbo', pur ndi ni man'í mapé époj, kurí uboj ki ni éndun,
Ndi ére'ba' man'í ndi nánt'a úri kazímo' tshá turéhrb, ndi ére'ba' nánt'a úri ni end

Úri ír'i'r mahá' éhe' ni nánt'a úri pajá úri, ni ére'ba' ndi útangi' inch'i sarkó turéhr.

Ndi sákhark ndi kíni úbo' pur ndi ni man'í mapé époj.

I'e be majár títhe'r ki i'e be majár en-gwéuj, i'e be majár

Márhe éma ki i'e be énu' ndi núm'ah épih, pur ndi iro'

Taréhn'es be námbeh ésu' ki ndi ná'irgun námbeh

Úsu'n kumu ndi nánt'ab nehégun.

Ndi sákhark ndi kíni úbo',

Ndi sákhark ndi kíni úbo',

Ndi sákhark ndi kíni úbo'.

● Rinhí pa ús 'ni'n.

● Man'í ndi túkharin éreba' kíri sích'ahnme.

● Man'í ndi ítan i'áhn majár sus 'n'inme pur ndi úreh síndehme, Man'ísibur túkharin pa márhe ráman.

● Úrehn sínda'r ur'ó níji.

URHAN 3

Ur'ón ndi úrehn égi'

Man'í ndi atshá:

Tshá turúnhe man'í ndi túkharin kágun, bajírin kiku Ránzon. Úreh sínda'r túkharin ki suts'ónme.

Man'í ndi émha

1. ¿Man'í úba' be énu' erúj? ¿Man'igo' tutshá be énu' íri'r ndi káne erú ki ni inch'íri'r ndi káne erú?
2. ¿Man'igo' o íri'r tutshá?
3. ¿Man'igo' rutshá pa kit'ab úrir?
4. ¿Man'igo' ruta' pa kauj itan íri'r nángw hj?
5. Ndi námbih rinhí ki man'í ndi é'i, man'igo'o ndi rapá rutshá
6. ¿Man'igo' ndi é'i o richhihr ra'és?
7. ¿Man'í ndi nút'i epá man'igo'o sú'i sutsháme ki man'igo' ki é'i úki-ki nít'i rabá?
8. ¿Man'igo' túkhar o íri'r súta'nme? Man'í ndi túkhar ro man'í ndi bajír ékhar?
9. ¿Ndi chí man'igo'o sutsháme?

¿Man'igo' énu'n ndi úri íte'r?

Antho utshá

Pa majár man'í ndi tukhar man'í ndi rátahn

¿Man'igo' nimbó rúb 'b rutsháhn o man'igo' si'áh sutsháhme ndi bajirin?

¿Man'igo'o nimbó rúb 'bun rutsháhn o man'igo'o si'áhn sutshán ndi ku'ós Ránzo?

● Rinhí pa ús 'ni'n.

● Ndi kíni úbo' ni man'í mapé épo-gun, ¿Kó'onkha'o ijiek súp'ok?

● Ná'irgun man'í súbur ki man'í mapé túkharin pa majár méjo rátahn.

● Sikhá man'í ndi túkharin ku'ós Ránzon
Ná'i rátah ni ta íri'r nikán.

URHAN 4

Urángi' er'ér ndi kulór.

Man'í ndi ana atshá:

Tshá turúnhe kábe' i'e be turéhrin
ki kábe' be nant'én prubleman
ékhebun.

Ráts'oro sánzeb

¿Kábe' énu'n ndi prublema túkharin?

Kúnu': Erhé man'í íri'r kuri émha, números ki rinhí.

Enín: man'í ndi sentítu'en ki man'í ndi presintitú'en.

Úmbo: Khí kuuenta íp'o kó'o ndi éts'or ki ndi éreba' ndi man'í íri'r surhéme.

Sínda'r: Um'áíru sirá, i'ebe man'í ndi étsha ni íri'r endéhb.

Kukí: Ún'e mapé érehr, kinhú, ki ndi tíka'rin man'ísibur tutsháhn.

Kusú: Éna phá út'urin ki ndi endé síma út'urin.

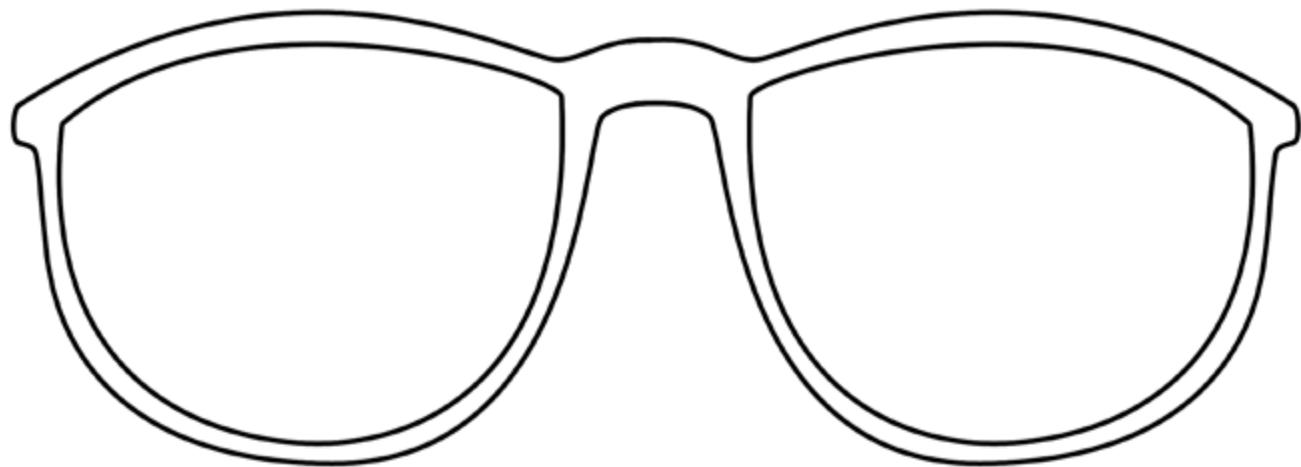
Kánenkha kulór re múki' kit'áh?

¿Man'igo' íri'r ni iro' kulór kitáh?

○ ¿Man'igo' itshá kulór kítah?

○ ¿Man'igo' sit'áhme ndi iro' kulór kítah?

Kulór epóre.
¿Man'í kulór itáhn?

Kíku it'éts'e kábe' ndi sá' ndi kíni nímba' ndi út'e kulór satí.

● Rinhí pa ús 'ni'n.

● ¿Útangi' er'ér man'í kulóro'?

● Sikhá rinhí sínharme man'í ndi tutshán kibí'e sínharme pa rinhí íri'r ráki'rin.

Urá úpi úrhan úrhan

Coordinación General de Comunicación Social

Instituto de la Mujer Guanajuatense

Instituto de la Juventud Guanajuatense

Instituto Guanajuatense para las Personas con Discapacidad

Secretaría de Desarrollo Social y Humano

Rar'áhr:

Secretaría de Desarrollo Social y Humano
Paseo de la Presa Número 99-101
Guanajuato, Gto. C.P. 36000
Teléfono 018003377948
(01472)7223453
(01473)7353626 al 31

MI IMPULSO

"Kíni úrhan pa ná'i úrir ranhú, úrir ndi pulitikus sup'órme'.
Ma íje' pa ndi Desar'óio Sosial ta ma ratshé".

Paseo de la Presa No 103 Col. Centro
Guanajuato, Gto.

www.desarrollosocial.guanajuato.gob.mx

<http://portalsocial.guanajuato.gob.mx>

Gobierno del Estado de Guanajuato